

Val van het West-Romeinse Rijk (457 - 476 n. C)

Aanvankelijk beschouwden de leiders van de Germaanse invallers zich als 'gouverneurs' van de keizer en 'verdedigers' van de Romeinse bewoners in hun gebieden die formeel onder de West-Romeinse keizer en de Oost-Romeinse keizer van Constantinopel stonden. In de praktijk waren het onafhankelijke koninkrijken die het begin markeerden van de latere West-Europese staten.

In 476 verdween ook de titel van West-Romeinse keizer toen de Germaanse legerleider Odoaker de laatste West-Romeinse keizer Romulus Augustulus in Ravenna afzette.

Odoaker had de optie om weer een nieuwe marionet als 'keizer' te installeren of zich rechtstreeks 'onder het bewind' van de nog altijd machtige Oost-Romeinse keizer Zeno van Byzantium te plaatsen. Keizer Zeno liet aan Odoaker de keus. Deze koos voor het laatste en stuurde de keizerlijke insignes en attributen naar Constantinopel terug en noemde zichzelf voortaan koning van Italië terwijl hij voor de Oost-Romeinen hun 'gouverneur' en 'plaatselijke bevelhebber' was.

In het gebied rond Lutetia (tegenwoordig bekend als Parijs) hield een 'Romeinse generaal' (Syagrius) het nog wat langer uit. Pas in 486 besloten de Franken - na 130 jaar bondgenootschap - onder koning Clovis dat het nu wel welletjes was en veroverden het laatste stukje Romeinse Rijk in West-Europa in het île-de-France.

De laatste keizers tijdens deze periode waren:

- Majorianus (457 - 461 n. C)
- Libius Severus (461 - 465 n. C)
- Anthemius (467 - 472 n. C)
- Olybrius (472 n. C)
- Glycerius (473 - 474 n. C)
- Julius Nepos (474 - 475 n. C)
- Romulus Augustulus (475 - 476 n. C)

457 - 461 n. C - Het West-Romeinse Rijk onder Majorianus

Afbeelding op munt van Keizer Majorianus.

Julius Valerius Majorianus (ca. 420-422 - 7 augustus 461), ook wel bekend als Majorianus, was keizer van het West-Romeinse Rijk van 28 december 457 tot 2 augustus 461. Hij heerste aanvankelijk alleen over Italië en slaagde tijdens zijn bewind erin het Romeinse gezag te herstellen in delen van Gallië en Spanje.

Majorianus was voordat hij keizer werd een generaal in het Romeinse leger, en had zich in die positie onderscheiden met overwinningen op de Franken en de Alemannen, o.a. in de slag bij Atrecht (448).

Na de dood van Valentinianus III probeerde hij zonder succes keizer te worden, en een tweede poging mislukte na het overlijden van diens opvolger Petronius Maximus: de troon ging naar Avitus.

In 456 zette hij met hulp van de Germaanse generaal Ricimer (die achter de schermen veel feitelijke macht had) Avitus echter af, na deze eerst bij Piacenza te hebben verslagen. Zes maanden later op 28 december werd hij keizer, na wat pogingen te hebben gedaan erkend te worden door de Oost-Romeinse keizer Marcianus, die echter stierf. Diens opvolger Leo I was evenwel niet van plan Majorianus te erkennen.

Majorianus versloeg in 458 de Vandalen bij Campania, en in 460 de Visigoten. Vervolgens begon hij een veldtocht tegen de Vandalen, maar de grote vloot die hij had verzameld bij Cartagena werd door een sluwe truc van Vandalenkoning Geiserik bijna geheel vernietigd.

Na deze nederlaag zakte de reputatie van Majorianus bij het leger snel. Bij het volk was hij echter vrij populair, vanwege een wetten die o.a. misbruik door hoge ambtenaren tegengingen. Dit was niet naar de zin van Ricimer, die het leger tegen hem opzette. Na een opstand in Lombardije werd Majorianus gedwongen af te treden door Ricimer op 2 augustus 461. Hij werd 5 dagen later vermoord.

461 - 465 n. C - Het West-Romeinse Rijk onder Libius Severus

Libius Severus op de voorkant van deze munt, die door Ricimer is laten slaan. Op de achterkant het monogram van Ricimer.

Libius Severus (? - 15 augustus ? 465), soms ook wel genoemd Severus III, was West-Romeins keizer van 19 november 461 tot 15 augustus 465.

Libius Severus werd door Ricimer op de troon gezet in Ravenna, na de dood van keizer Majorianus in november 461. Hij werd echter niet erkend door Oost-Romeins keizer Leo I.

Veel geschiedkundigen (ook van vroeger tijden) beschouwden Libius Severus als een marionet van Ricimer, maar waarschijnlijk was hij zelfs minder dan dat. Tijdens zijn regeerperiode gebeurde er weinig, en voor de meeste van de weinige gebeurtenissen wordt Ricimer verantwoordelijk gehouden. Over de persoon Libius Severus weten we zo goed als niets, behalve dat hij waarschijnlijk geboren is in Lucianië. Theophanes meldt dat hij de bijnaam (cognomen) "Serpentius" had.

Libius Severus stierf aan onbekende oorzaken, zowel moord als een natuurlijke doodsoorzaak is mogelijk, op 15 augustus 465. Het is mogelijk dat deze datum niet helemaal klopt, aangezien er nog een wet met zijn naam erop werd aangenomen op 25 augustus. Na zijn dood volgde een interregnum van 18 maanden waarin ook weinig gebeurde.

467 - 472 n. C - Het West-Romeinse Rijk onder Anthemius

een gouden semissis van Keizer Anthemis.

Procopius (?) Anthemius (ca. 420 - 11 juli 472) was West-Romeins keizer van 12 april 467 tot 11 juli 472. Hij was de laatste keizer van het Westen die nog probeerde zelfstandig als zodanig op te treden. Hij was getrouwd met Aelia Marcia Euphemia, de enige dochter van Oost-Romeins keizer Marcianus.

Nadat de troon enige maanden vacant geweest was,

werd Anthemius door toedoen van Paus Hilarius en de Byzantijnse keizer Leo I op de troon gezet.

Anthemius probeerde een grootse expeditie tegen de Vandalen in Afrika te houden maar werd door Geiserik verslagen. Dat gaf Ricimer de gelegenheid zijn politieke ambities als man achter de troon verder gestalte te geven. Ricimer belegerde de keizer in Rome en deze wist niet beter te doen dan de standbeelden in de stad te ontdoen van alle koper om de Germanen mee af te kopen. Het volk kwam in opstand en Anthemius moest vluchten. Het verhaal gaat dat hij als bedelaar de stad probeerde te ontkomen maar ontdekt werd, en door Gundobad onthoofd werd.

Anthemius en Euphemia hadden drie zoons, Flavius Marcianus, Procopius Anthemius en Romulus, die later nog zou proberen keizer Zeno van de troon te stoten.

472 n. C - Het West-Romeinse Rijk onder Olybrius

een afbeelding op een munt van Keizer Olybrius.

Flavius (?) Anicius Olybrius (? - 22 oktober 472) was West-Romeins keizer van mei tot 22 oktober 472.

Olybrius kwam uit een vooraanstaande familie en woonde in Rome. Nadat deze stad door de Vandalen was geplunderd in 455 vluchtte hij naar Constantinopel waar hij consul werd en trouwde met de dochter van voormalig keizer Valentinianus III, Placidia. Haar zus, Eudocia, was getrouwd met

de zoon van vandenkoning Geiseric, die derhalve graag Olybrius op de West-Romeinse troon zag, en dit al sinds de dood van Majorianus in 461 voor elkaar probeerde te krijgen.

In 472 stuurde Byzantijns keizer Leo I Olybrius naar Italië om Anthemius te helpen tegen Ricimer. Maar na wat onderhandelingen werd Anthemius afgezet en plaatste Ricimer Olybrius op de troon. Enige maanden later werd Anthemius vermoord.

De heerschappij van Olybrius was kort en zonder veel bijzonderheden. Hij stierf aan een ziekte in oktober 472, niet lang nadat Ricimer ook was overleden en Olybrius diens neef Gundobad als patriciër en magister militum had benoemd (en hem dus de echte macht had gegeven).

473 - 474 n. C - Het West-Romeinse Rijk onder Glycerius

een afbeelding op een munt van Keizer Glycerius.

Glycerius (ca. 420 - na 480) was een van de laatste keizers van het West-Romeinse Rijk (hij regeerde van 473 tot 474). Na zijn afzetting werd hij bisschop in de vroege katholieke kerk.

Glycerius was een paleisfunctionaris aan het Keizerlijk hof in Ravenna, de hoofdstad van het rijk sinds het begin van de 5e eeuw. Op (of rond)

3 maart 473 werd hij door Gundobad, de West-Romeinse Magister Militum, tot keizer verklaard. In praktijk was hij slechts een marionet in handen van zijn beschermheer, die de legitiem verkozen, maar vermoorde Anthemius opvolgde. Daarom erkende de Oost-Romeinse keizer Leo I hem niet.

Het moet gezegd dat Glycerius het wankel West-Romeinse Rijk nog enkele jaren heeft gered. Italië werd bedreigd door de Visigoten (die uit Zuid-Gallië en Spanje kwamen) en de Ostrogoten (die in Pannonië leefden). Glycerius kon, ondanks zijn korte regering, voorkomen dat de twee groepen

samen de strijd zouden aanbinden met Rome, door de Ostrogoten aan te vallen, toen die naar Gallië wilden trekken.

Hoewel hij met deze tactiek veel succes had, kon Leo hem niet tolereren op de Westelijke troon. Leo wees zijn verwant Julius Nepos aan als nieuwe keizer. Nepos kon Glycerius ook dwingen af te treden door het machtige leger waarmee Nepos vanuit Dalmatia, waar hij gouverneur was, naar Ostia (de havenstad van Rome) voer, in juni 474. Toevallig was Glycerius daar op dat moment, in plaats van in de hoofdstad Ravenna, en gaf zich onmiddellijk over aan Nepos.

Nepos spaarde Glycerius (misschien voor zijn medewerking?) en gunde hem de functie van bisschop in Salona, de hoofdstad van Nepos' vaderland Dalmatia. Ironisch genoeg ontmoetten beide mannen elkaar daar weer, nog geen 2 jaar later, na de afzetting van Nepos zelf door zijn eigen magister militum. Hij regeerde daar tot 480 als keizer-in-ballingschap.

Een gelijktijdige bron (door de geschiedschrijver Malchus) vermeldt dat Glycerius betrokken was bij de moordaanslag op Julius Nepos in het voorjaar van 480, hoogstwaarschijnlijk met de verdere betrokkenheid van Odoaker, de barbaarse koning van Italië op dat moment. Een andere bron vermeldt hoe Odoaker Glycerius aanduidde als nieuwe bisschop van Mediolanum (het moderne Milaan), toen, net als nu, één van de grootste steden van Europa. Dit suggereert dat Odoaker en Glycerius samenspannen. Toch zijn de overgebleven historische bewijzen zo schraal dat men niets kan bewijzen daaromtrent; we kennen zelfs de sterfdatum van Glycerius niet.

474 - 475 n. C - Het West-Romeinse Rijk onder Julius Nepos

Tremissis van Keizer Julius Nepos.

Julius Nepos (ca. 430-480 n. C), was de laatste legitieme keizer van het West-Romeinse Rijk. Hij regeerde van 474 tot 475 over wat nog over was van het Westelijke Rijk en van 475 tot 480 over een klein koninkrijk in Dalmatia.

Julius Nepos was de echtgenoot van de nicht van Keizer Leo I (zo kwam hij ook aan zijn naam: nepos betekent neef) van het Oost-Romeinse Rijk en werd dan ook door Leo tot keizer van het Westen

aangeduid in 474. Hierdoor eindigde de regering van de oplichter Glycerius, die door een Germaanse magister militum was aangeduid in de West-Romeinse hoofdstad Ravenna. In praktijk had Leo de macht over heel het gebied en had dus ook de macht om de nieuwe West-Romeinse Augustus te kiezen. Daarvoor koos hij Nepos, de gouverneur van Dalmatia en in juni 474 arriveerde hij in Ravenna en werd hij erkend als keizer. Glycerius werd verbannen naar Dalmatia en hij bekleedde daar de functie bisschop van Salonae, de hoofdstad van Dalmatia, waar de paden van beide heren elkaar later opnieuw zouden kruisen.

Keizer Nepos trachtte de laatste bezittingen van het West-Romeinse Rijk (in de jaren '70 van de 5e eeuw was dat enkel nog Italië en onderdelen van noord en zuid Gallië) te consolideren. Hij slaagde erin om vrede te sluiten met de Visigoten en hun koning Eurik. Hiermee kwam de huidige Provence, in Zuid-Frankrijk, terug onder Romeinse controle, in ruil voor enkele gebieden waarvoor Nepos toch niet in staat was om die te beschermen. Minder succes ondervond Julius Nepos in de onderhandeling met Geiserik, de koning van de Vandalen. Geiserik viel Italië aan met piraten, omdat hij juist vrede had gesloten met het Oost-Romeinse Rijk en daarom geen enkele toegeving moest doen aan het West-Romeinse Rijk. Langzaam verloor Nepos de controle over Italië zelf.

Nepos was, in alle opzichten, de meest bekwame van de laatste West-Romeinse keizers, maar hij was niet geliefd bij de Senaat. De Senatoren verachtten hem omdat hij zo'n dichte relaties onderhield met het Oost-Romeinse Rijk. Toen Nepos de fout maakte om de onbetrouwbare Orestes tot Magister Militum te benoemen, betekende dit zijn ondergang.

Op 28 augustus 475 greep Orestes zelf de macht in Ravenna en dwong Julius Nepos te vluchten naar zijn thuisprovincie, Dalmatia. Aangezien Orestes zelf geen keizer kon worden (hij was een Germaan), plaatste hij zijn zoon, Romulus, op de troon. Dit kon wel, aangezien de moeder van Romulus een Romeinse was. Hoewel de jongen nog geen 10 jaar was op dat moment, kreeg hij van zijn vader de titel Romulus Augustus (historici veranderden zijn naam naar Romulus August-ul-us, met het tussenvoegsel -ul- dat verkleining aanduidt. Hij ging de geschiedenis in als de laatste West-Romeinse Keizer).

Na zijn vlucht uit Italië bleef Julius Nepos als legitieme keizer over het rijk regeren. In de praktijk besliste hij maar over Dalmatia, maar hij had steun voor zijn keizerstitel vanuit Constantinopel. Wanneer Odoaker op 4 september 476 Ravenna inneemt (en daarbij Orestes doodt en Romulus afzet) verklaart hij zichzelf koning van Italië en vraagt hij aan de Oost-Romeinse keizer Zeno hem te erkennen als een Patriciër van het Romeinse Rijk. Zeno erkende hem, maar stond erop dat Odoaker Julius Nepos zou erkennen als West-Romeinse keizer. Odoaker stemde toe en publiceerde zelfs munten met de afbeelding van Nepos erop in Italië.

Dit compromis, die het West-Romeinse Rijk op papier in leven hield, kon waarschijnlijk nog vele jaren hebben doorstaan, mochten er niet twee dingen gebeurd zijn. Het eerste was het feit dat Nepos in 479 een plan tegen Odoaker beraamde; hij hoopte zo de controle over Italië terug te winnen. Het tweede was de persoon Glycerius, ooit nog keizer van Ravenna en in 479 bisschop van Salonae. Glycerius wilde zich waarschijnlijk wreken tegen wat Nepos hem aangedaan had. Wat zeker is dat Odoaker genoeg kreeg van Nepos en dan ook tegen hem optrok.

Nepos werd op 25 april 480 vermoord door zijn eigen soldaten. Onmiddellijk daarna kon Odoaker Dalmatia binnenvallen en een laatste West-Romeins leger, onder generaal Ovida verslaan op de 9e december. Dalmatia werd een onderdeel van het koninkrijk van Odoaker. Er wordt vermoed dat Glycerius hieraan achter de schermen heeft meegewerkt, aangezien Odoaker, onmiddellijk na zijn succesvolle veldtocht, hem tot bisschop van Mediolanum (het moderne Milaan) maakte, waarschijnlijk voor bewezen diensten.

475 - 476 n. C - Het West-Romeinse Rijk onder Romulus August(us)

portret van Romulus Augustus op uiterst zeldzame munt, een gouden tremissis (1,5 g) geslagen in Rome tussen oktober 475 en september 476.

Flavius Romulus (ca. 465 - na 507 ?), bekend als Romulus Augustus of Romulus Augustulus, wordt beschouwd als de laatste keizer van het West-Romeinse Rijk. Hij was nog een kind toen zijn vader, de legerleider en lid van de senatorenstand

Flavius Orestes, hem op 30 oktober 475 door het leger tot keizer liet uitroepen. Vanwege zijn jonge leeftijd kreeg hij de bijnaam Augustulus, een verkleinvorm van Augustus die dus zoets als keizertje betekent.

Romulus was veel te jong en onervaren om zijn rijk zelf te regeren. Hij was in feite een marionet waarvan zijn vader de touwtjes in handen had. Julius Nepos, de vorige keizer die vlak voor Augustulus' kroning naar Dalmatië was verjaagd, oefende vanuit zijn verbanningsoord nog steeds veel invloed uit en was in feite machtiger dan Orestes en Romulus.

De crisis die tot het einde van het West-Romeinse Rijk zou leiden was al tientallen jaren eerder begonnen. Het begin van de grote volksverhuizing rond 375 zorgde ervoor dat Germaanse volkeren voor de binnenvallende Hunnen vluchtten en zo in Romeins gebied terechtkwamen. Ze stichtten daar al snel eigen rijken. De Hunnen vielen ook het Romeinse Rijk zelf aan en om deze overmacht te kunnen trotseren waren de Romeinen gedwongen Germanen in het leger op te nemen. De Germanen waren vaak betere krijgers dan hun Romeinse "gastheren" en deze werden dus van hen afhankelijk. De grotere machtspositie die de Germanen hierdoor kregen leidde er uiteindelijk toe dat zij onder leiding van Odoaker tegen Orestes' regering rebelleerden. Op 23 augustus 476 zette Odoaker Romulus Augustulus af, nadat hij zijn vader Flavius Orestes vermoord had, en verbande hem uit Rome. Sommige bronnen beweerden dat hij Augustulus spaarde vanwege diens jeugdige

schoonheid. Het is mogelijk dat de ex-keizer in 508 of 510 nog in leven was. Rome begon en eindigde dus met een Romulus (zie eerste hoofdstuk "Romulus en Remus").

Odoaker liet zich door de Germanen tot koning van Italië kronen en erkende zowel de Oost-Romeinse keizer Zeno als Julius Nepos als keizers. In 480 werd Nepos vermoord en uiteindelijk hadden de "barbaren" alle macht in Italië.

Het Oost-Romeinse of Byzantijnse Rijk overleefde de crisis en zou pas duizend jaar later in 1453 aan zijn einde komen, na de inval van de Ottomanen.